

JUBEL

Liefdesverdriet voor de vogels

Vorig jaar ging ik in de zomer bij het circus, dit jaar ben ik met de vogels meegereisd. Ik sta al een week lang op een veld op Terschelling een toneelstuk te repeteren en naast het fluiten van de brandende zon heb ik al een merel, een koekoek en een leeuwerik gehoord.

Al die vogels helpen om ons toneelstuk goed te krijgen. Er zijn hier honderd-en-één bijen, maar niemand is geprikt, de vogels hebben de honingmakers heel precies voor onze voeten weggejaagd.

Wel zijn er knutten (kleine muggen), hooiwagens (reuzenmuggen), heel veel wind die ons decor wegblaast. En natuurlijk heb ik hoofdpijn, want ik slaap op de bank omdat mijn tegenspeler snurkt. Dat is het allemaal waard.

Voor festival Oerol maak ik een stuk over een Spaanse dichter die bijna honderd jaar geleden, op een boot tussen Cuba en Spanje, een toneelstuk schreef uit liefdesverdriet en dat stuk voeren wij nu op.

Of eigenlijk: we voeren het een beetje op. Want omdat die dichter niet liefdesverdriet had om zomaar iemand, maar om de surrealistische kunst schilder Salvador Dalí (die met die snor) is het stuk op zijn zachtst gezegd nogal raar, eigenlijk volstrekt onspeelbaar.

Ik speel met twee van mijn liefste vrienden en met zijn drieën spelen we een regisseur, een Romeo, een Julia, een rood naakt, twee mannen met baarden, twee dichters met pruikjes, een maan, een maanvis, een man met een ei als hoofd, een goochelaar, een tapdanser, een priester met een hagedissenstaart, een jongetje dat verliefd is op de Titanic, een zwart paard, een wit paard, een groep paarden, een groep barbecueënde mannen en drie herdertjes die bij nachte liggen.

Het spelen van al die rollen, al dat verkleden in de oude bokkenkar

die we mochten lenen voor een krat bier, maakt mij erg gelukkig.

Waarom? Omdat die dichter met liefdesverdriet ook in het stuk zit. Dat kan niet, omdat hij in 1936 is doodgeschoten door de fascistten, maar toch, hij zit er in. Want hoewel er van zijn voordrachten, die geweldig moeten zijn geweest, geen enkele opname bewaard is gebleven, bestaat er wél een opname dat de dichter dromerig op een ietwat valse piano speelt.

'Dode dichters zijn niet dood'

Elke keer wanneer één van ons een gedicht van de dichter in de voorstelling voorleest, draaien we dat muziekje.

Niemand in het publiek die kan weten dat hij het is, maar wij weten het en wij weten dan dat we niet met zijn drieën, maar met zijn vieren een toneelstuk, nee zijn toneelstuk aan het spelen zijn.

Dode dichters zijn niet dood. Ze zitten in hun verzameld werk, spelen papieren viool, zijn papieren vogels. Het bos waarin wij spelen is groot, het eiland nog veel groter.

Natuurlijk zijn er speakers op het publiek gericht, ze moeten zijn teksten goed kunnen verstaan. Maar we hebben één speaker in het bos verstoppt, zodat wanneer wij ons toneelstuk spelen, de vogels van het eiland het kunnen horen.

Vandaag lezen we de vogels gedichten voor, morgen fluiten ze het repeterende piano-deuntje van een dichter met liefdesverdriet.

JOOST OOMEN

Tryater maakt komend seizoen een groot locatieproject in Easterlittens, over de Friese hafbracultuur. Voorafgegaan door twee reeksen kleinere voorstellingen in de hele provincie.

JACOB HAAGSMA

Het wordt een 'drieklapper'. De hoofdmoot is *Fanfare* zelf, een grote voorstelling op locatie, en wel in Easterlittens. Die speelt zich af in mei en juni volgend jaar. In de aanloop daarnaartoe zijn er twee kleinere voorstellingen. Dat zijn *Ynblaze*, waarin actrice Brecht Wassenaar op zeven plekken speelt met evenzoveel verschillende korpsen, en *Thúsblaze*, waarin verschillende acteurs uit *Fanfare* bij mensen thuis komen spelen, in de huid van hun personage en met een amateurmuzikant die 'hun' instrument bespeelt.

Tatiana Pratley, artistiek leider van de Friese theatergroep Tryater, liep al langer rond met het idee voor deze voorstelling. Jaren geleden fietste ze eens achter iemand aan „mei in enoarme toeter op'e rêch." Onderweg naar een repetitie, of op de terugweg. Samen musiceren, met dorpsgenoten of met mensen die er wel een uur rijden voor over hebben.

Pratley: „Dat byld, fan minsken mei in ynstrumint op'e rêch, dat is hiel typysk foar Fryslân. Ik tocht: wat foar libbens binne dat? Ik fyn it hiel bysûnder dat se beslute om alle wiken byinoar te kommen om mei syn allen muzyk te meitsjen, yn in hiel yndividualisearre tiid." Daarmee staat dit project voor de hele hafabra-cultuur, nergens in het land groter dan in Friesland, maar eigenlijk ook voor het verenigingsleven als geheel. Dat staat immers onder druk, „mar der binne noch altiten minsken dy't dat fan wearde fine. Benammen yn Fryslân."

IN HARMONIE, IN EEN WERELD DIE DAT NIET IS

Pratley en haar team bezochten zo'n veertig korpsen, „en dêr hearden wy daliks de moais-te ferhalen. Fan minsken dy't al 40, 50 jier by it korps sitte, of bern dy't der krekt bykomme. Ik wie echt rekke troch hoe't dy minsken meiïnoar muzyk meitsje." Vanaf het eerste nummer bij zo'n repetitie, doorgaans een koraal, en voorafgegaan door een praatje van de voorzitter. „Efkes meiïnoar yn harmony wêze, yn in wrâld dy't dat hielendal net is. Dat rekket dy altiten."

En wat ook zo mooi is: dat de fanfare bij het hele leven hoort. Van de opening van een supermarkt via jubilea tot viering en troost bij leven en dood. „Wy ha meimakke dat eltse-nien efkes in nûmer spile troch de tillefoan, foar immen dy't in bern krigen hie. Se marke-are mominten yn it libben. Dat fyn ik sa moai, dat wolle wy sjen litte. En it giet troch alle generaasjes hinne. It is tink ik de iennige hobby wêr't dat sa is."

Eerst was er het idee van die locatievoorstelling, „mar wy tochten al gau: dit lient him foar folle mear. Dat hiele intime fan sa'n rippetyse woene wy meiïnoar oan it publyk." Vandaar *Ynblaze*, met Brecht Wassenaar als onderdeel van zo'n fanfare: ze speelt zelf lang niet slecht saxofoon. „Wy hearre har gedachten wylst se sa'n rippetyse bywennet. It hat it stramyn fan in rippetyse, mar it is echt in foarstelling mei in aktrise en in fanfare." Of in sommige gevallen een brassband of harmonie.

KERK, SPORTHAL, DORPSHUIS, CAFÉ

Deze voorstelling wordt gespeeld op zeven plekken door de hele provincie, steeds met een plaatselijk korps. Daaronder zijn Wijckel, Schettens, Oosterend en Nij Altoena. De speellocatie is steeds een plek waarmee het korps in kwestie een band heeft. Omdat ze er repete-

ren, of omdat ze er vaak spelen. „Soms in tsjerke, soms in sporthal, in doarpsshús, in seal fan in kafee."

De muziek bij deze voorstellingenreeks verschilt per avond, dat is aan het korps. Er is wel een script, „sadat de dirigent eksakt wit wat foar muzyk as der nedich is. Hjir in treastend stik, dêr in lestich stik." Dat gebeurt ook in samenspraak met de verschillende 'doarpsregisseurs'. Dat zijn Tamara Schoppert, Romke Gabe Draaijer, Sjoeke-Marije Wallendal en Aukje Schaafsma, mensen die ook een band hebben met de plek waar ze werken. „Wy wolle tichtby komme. De minsken fan de fanfare meie harsels wêze, mar se wurde wol regisseard."

Komend voorjaar volgt dan *Thúsblaze*. Dan komt Tryater opnieuw bij mensen aan huis, na goede ervaringen op dat terrein met *Doarp Europa* en *Nacht* (al kwam men toen niet verder dan de voordeur, wegens corona). „Der wie in soad fraach nei sokke yntime, smûke erfaringen by minsken thús. Dit lient him der ek foar, yn it paad nei de lokaasjefoarstelling. In akteur en in muzikant, dy't as duo by de minsken delkomme. Sa kinst yn de kunde komme mei ien fan de personaazjes fan de grutte foarstelling."

Want al het voorgaande werkt toe naar die locatievoorstelling, het eigenlijke *Fanfare*. Dat speelt zich af in Easterlittens, „in hiel moai plakje. It publyk hat echt it útsjoch op it doarp. Dêr makkest ek mei dat it korps yn de foar-

Tryater speelt 'Fanfare'

Actrice Brecht Wassenaar met cornet: fotogenieker dan de saxofoon, haar eigenlijke instrument.

FOTO TRYNTSJE NAUTA

stelling tawurket nei in útfiering." Ook de daken worden benut als speelplek. „Dat is sa'n moai byld.”

HET HELE DORPSE LEVEN

Het hele dorpse leven komt eraan te pas, ook de zwemclub en de wielerploeg. „It giet ús ek om dat gruttere gevoel fan dat ferieningslibben. Wat foar muoite as it kostet om dat yn libben te hâlden, en de krêft dy't der fan útgiet as dat slagget.”

De acteurs, onder wie Joop Wittermans, Lourens van den Akker en dus Brecht Wassenaar, gaan voor zover nodig op les om straks ook daadwerkelijk hun partijtje mee te kunnen blazen. Nynke Heeg, die de dirigente

“
EFKES MEIÏNOAR
YN HARMONY WÊZE,
YN IN WRÂLD DY'T
DAT HIELENDAL NET IS.
DAT REKKET DY ALTITEN

speelt, krijgt directieles. Het korps in de voorstelling is een gelegenheidsensemble van amateurs. De werving daarvoor gaat nog van start, net als die voor huiskamers voor het *Thúsblaze*-traject. Verder komen er flink wat figuranten aan te pas, net als in *Parttime-paradise*, Pratleys succesvolle Oerol-voorstelling van enkele jaren geleden. „Sa'n soarte foarstelling wurdt it.” In totaal komen er zo'n zestig spelers aan te pas. Pratley regisseert deze voorstelling wel, samen met Aukje Schaafsma.

'Huisschrijver' Wessel de Vries maakt de teksten voor alledrie de fases. Dat gebeurt deels in het kader van Phone, het Europese samenwerkingsverband van acht theatergroepen in minderheidstalen. Hij is ervoor op reis geweest, naar Noorwegen, Ierland en Bretagne, om zich te verdiepen in de blaascultuur daar. „Yn Bretagne is dy hiel grut. Dat ferwurkje wy ek wer yn ús foarstelling.”

Enne, wat is de band met *Fanfare*, de beroemde film van Bert Haanstra uit 1958? Die krijgt toevallig deze maand een vertolking in de vorm van een soort locatiemusical in Giethoorn, waar die film zich ook afspeelt. De Friese *Fanfare* wordt heel anders. „Yn it begjin hat dy film wol in rol spile. Mar foar my is dat ferhaal datearre. It moat folle mear gean om it plak fan de fanfare, en it ferieningslibben yn dizze tiid. Kinst aanst wol dy byldtaal herkennen, lykas in praam op it wetter, mar it ferhaal net.”

OEROL

Warrige woorden

Cultuurredacteur Jacob Haagsma zwerft dezer dagen rond op Terschelling wegens het Oerol Festival. Wat treft hij daar zoal aan?

En, Jacob, trek je het een beetje met die warmte daar?

Welke warmte? Ik kan jullie vertellen dat het hier op Terschelling wel zal meevallen met van het dak vallende mussen en aan de hitte bezwijkende mensen. En inderdaad: donderdagavond zat ik ouderwets te blauwbekken bij mijn eerste voorstelling.

Dus een beetje een surrealistische vraag.

Maar op zich bracht die me wel in de stemming voor *Lorca*, van Joost Oomen en de Poezieboys. Over Federico García Lorca, de grote Spaanse dichter en toneelschrijver. Dichterskringen hebben het altijd over Lorca, maar dat is dus maar de halve waarheid, qua achternaam.

Deugde er verder wel wat van?

Natuurlijk. Laat het maar aan Joost en die Poezieboys (Jos Nargy en Joep Hendrixx) over om dode dichters tot leven te wekken. Daarvoor hoeven ze niet eens echt bestaan te hebben, zoals hun vorige voorstelling *Eisfogl* ons leerde.

Maar dat ligt anders bij Federico García Lorca, die leefde van 1898 tot 1936, toen hij bruuft werd doodgeschoten door de

nationalisten van Franco, in de wrede dagen van de Spaanse Burgeroorlog. „Met twee kogels extra in zijn reet, omdat hij een flikker was”.

Hier ging het om *El Publico*, een nogal surrealistisch toneelstuk dat bij García Lorca's leven nooit is opgevoerd. Dat gebeurt hier strikt genomen ook niet, maar we krijgen wel een inkijkje in de wonderde wereld van Joost Oomen en die Poezieboys. We zien repetitiefarden, malle terzijdes, bizarre uitweidingen, vreemde opsommingen, diepe gedachten, vreemde kronkels, in een gek decor van wapperende vitrages.

Ze houden een pleidooi voor 'warrige woorden' en Joost Oomen roept een paar keer om een 'revisie van horecaconcepten'. Dat vond ik erg grappig, gezien het publiek deze donderdagavond: vooral eilanders, die hun brood immers grotendeels verdienen in de horeca.

Eilanders? Waar blijven die mensen uit de rest van het land, die met hun 50.000en tegelijk het eiland overspoelen?

Nou, de meesten waren er donderdag nog niet. Deze voorstelling was eigenlijk een try-out voor de bezoekers van de 'eilander-opening'; even onder elkaar met een drankje en een hapje, voordat Oerolgangsters van buiten het eiland overnemen.

JACOB HAAGSMA

De Poezieboys, Jos Nargy (aan tafel) en Joep Hendrixx (op tafel) in *Lorca*. FOTO NEEKE SMIT

HOOEGEËRD PUBLIEK

Joep van Ruiten en Kirsten van Santen praten met artistiek leider Sabine Pater over het Oerol Festival dat gisteren op Terschelling van start ging. Zij vertelt waarom het programma dit jaar kleiner is, over de ecologische voetafdruk van het festival en het overwegend witte festivalpubliek. „Op Oerol ben je verwaaid en gelukkig”, aldus Pater.

Actrice Eva Meijering beklimt speciaal voor *Hooegeërd Publiek* een duintop waar ze wél telefonisch bereik heeft en onthult waarom ze als actrice is 'neergekwakt' in een duinpan; een audio-voorproefje van de magisch realistische reis die ze in de Oerolvoorstelling *Sâlt* maakt.

Dan is er columnist Asing Walthaus die deze week niet naar Harry Styles ging, maar er vlak naast naar *good old* Peter Gabriel. Hij vond het steengoed en fluit een bekende hit van de

In de 43ste aflevering van cultuurpodcast 'Hooegeërd Publiek' van Leeuwarder Courant en Dagblad van het Noorden nemen presentatoren Joep van Ruiten en Kirsten van Santen hun luisteraars mee op reis naar een oord waar de verbeelding aan de macht is.

73-jarige popster Van Ruiten buigt zich over hekserij, Van Santen over een literair festival in Harlingen. En af en toe vliegt er een krijsende zeemeew voorbij.

Luister de nieuwe aflevering op Spotify, Apple Podcasts of je favoriete podcastapp.